

Mevledin Mustafi, PhD¹

UDC:

339.543:343.3/.7(497.7)

**VEPRAT PENALE NË FUSHËN E DOGANAVE NË REPUBLIKËN
E MAQEDONISË SË VERIUT- TIPARET E VEÇANTA
JURIDIKO-PENALE**

**КРИВИЧНИ ДЕЛА ВО ОБЛАСТА НА ЦАРИНАТА ВО
РЕПУБЛИКА СЕВЕРНА МАКЕДОНИЈА – ПОСЕБНИ
КАЗНЕНО-ПРАВНИ КАРАКТЕРИСТИКИ**

**CRIMINAL OFFENSES IN THE FIELD OF CUSTOMS IN THE
REPUBLIC OF NORTH MACEDONIA - SPECIAL CRIMINAL
LAW FEATURES**

Abstract

Crimes in the customs field are distinguished by several of special legal-criminal features, as well as the specificities that these acts have, which more and more are threatening not only the financial interests of the Republic of North Macedonia, as part of the State Budget but they also affect the national security and the protection of the lives of humans, animals, ecosystems, as well as archeological assets, spiritual and artistic, as well as the difficulties to understand, because of the sophisticated ways of cheating and contrabanding that are used to carry them out.

This scientific paper is devoted to the study of criminal offenses of contrabanding, analysis of the elements of this work, prosecution mechanisms and sanctions for offenses in customs law in order to distinguish their features and to understand the perspectives they carry. What should be noted is whether the provisions of criminal offenses

---

¹ Ligjërues në Fakultetin e Drejtësisë pranë Universitetit Sllavjanski dhe punonjës në MPB-të Maqedonisë së Veriut.

should remain isolated in the customs field within the Criminal Code and the Criminal Procedure, or should be included in the Customs Code. It is necessary to be clarified and understand the criminal offenses of contrabanding, strengthening of the mission and competences of the custom service for the search and disclosure of customs offenses, as well as to prosecute and sanction them.

Key word: Contrabanding, customs, customs code, criminal offense, customs offense, import, export, goods, customs procedure, declaration.

1. Aspekti historik dhe procesi i fillimit demokratik

Transformimi i veprimtarisë ekonomike, nisur në fillim të proceseve demokratike dhe, më vonë, kalimi në ekonominë e tregut, krijoi kushte objektive për lëvizjen e lirë të mallrave e të teknologjive. Por, nga ana tjetër, transformimi i shoqërisë, shndërrimi i administratës së vjetër, krijimi i strukturave dhe ngritja e mekanizmave të rinj në ekonomi, në Republikën e Maqedonisë së Veriut krijoi njëherazi një mori mangësish e boshllëqesh, të cilat janë përdorur dhe janë shfrytëzuar më së miri nga kontrabandistët me qëllim përfitimi maksimal.²

Ndërkohë që papunësia, kriza ekonomike dhe niveli i lartë i korrupsionit, influencuan në zgjerimin e menjëhershëm të aktiviteteve të jashtëligjshme, si rrjedhojë krijuan mundësi konkrete për kontrabandim dhe veprimtari të tjera kriminale të një pjese të konsiderueshme të subjekteve, të cilat realizonin lidhjen ekonomike me vendin tonë dhe, nëpërmjet tij, me shtete të tjera të rajonit. Korridoret e kontrabandës nga shtetet e tjera drejt Maqedonisë, nuk funksionojnë vetëm me shtetet me të cilat ekonomia orientohet ekonomikisht, por edhe me shtete të rajonit, të cilët janë shkëputur nga ish-Jugosllavia, duke krijuar shtete

---

² Bashkim Dr. Selmani, “Krimi i organizuar dhe terrorizmi ndërkombëtar faq. 123-127. “Me nocionin *Kontrabandë* nënkuptojmë kalimin e mallrave, të sendeve me vlerë dhe objekteve të tjera jashtë vendeve ku ka zyra doganore ose kalimi i tyre nëpërmjet zyrave doganore, duke iu shmangur kontrollit doganor. Fshehja e sendeve që janë objekt kontrabandë, si dhe blerja ose shitja e tyre, kur dihet se janë të tilla. Kalimi i mallrave nëpërmjet kufirit, megjithëse për to është paguar tagri doganor, në qoftë se këto janë blerë me vlera valutore ose të holla të kaluara, të transferuara ose të dërguara jashtë shtetit në mënyrë të kundërligjshme. Kalimi i paligjshëm i mallrave nëpërmjet kufirit me mjete të posaçme të destinuara për këtë punë. Kalimi i mallrave nëpërmjet kufirit, i sendeve me vlerë dhe objekteve të tjera, duke falsifikuar dokumentet doganore.

të pavarura, me rregulla dhe norma të reja, por që kanë pamjaftueshmëri dhe mungesa në organizimin e veprimeve për të luftuar këtë fenomen negativ, i cili shfaqet haptazi në territorin e shteteve të tyre. Gjithsesi, për shkak të mungesës, apo për shkak të kushteve të vështira objektive gjeografike për menaxhimin e kufijve shtetërorë, por edhe të atyre doganorë, bëhet i mundur kalimi i mallrave, duke iu shmangur kontrollit dhe pagesave të detyrimeve të import dhe eksportit në përgjithësi.

2. E Drejta Penale Doganore si prioritet dhe sfidat në shoqëri

E Drejta Penale Doganore, në tërësi, dhe dispozitat e krimit në fushën doganore, në veçanti, kanë evoluar drejt ravijëzimit të dallimeve, që kanë me veprat penale në fushat e tjera, por edhe me karakterin e tyre në lidhje të ngushtë me çështjet fiskale. E Drejta Penale Doganore³ është origjinale në kompetencat e konstatimit, e veçantë në mekanizmat e ndjekjes penale dhe specifike në sanksionet e saj. Krimet në fushën doganore po bëhen çdo ditë e më shumë gjyqësore, madje po konstitucionalizohen ndjeshëm, qoftë në juridiksionin evropian, qoftë në atë kombëtar. Prerogativat e veçanta që ka pasur dogana po evoluojnë, megjithatë ato janë konsekuente në fushat ku historia ka bërë të vetën. Organi i akuzës, gjykatat, autoritetet doganore, por edhe studiuesit e kësaj fushe duhet t'i mbajnë parasysh këto evoluime të kohës, me qëllim që të zhvillojnë me sukses teorinë dhe praktikën e luftës kundër krimit në fushën doganore. Përveç sendeve dhe mallrave tradicionale të përdorimit të gjerë: prodhime industriale, ushqimore, mallra me akcizë, si karburant, cigare, pije alkoolike, etj.,⁴

3. Objekt i import-eksportit dhe tranzitimit në përmasa të konsiderueshme

Objekt i import-eksportit dhe tranzitimit në përmasa të konsiderueshme dhe në kundërshtim me ligjin ka qenë dhe vazhdon të kryhet

³ Në përgjithësi, dogana dallohet nga autoritetet e imigracionit, të cilat kanë për detyrë të mbikëqyrin dhe të kontrollojnë personat që mbërrijnë apo largohen nga vendi. Në gjuhën shqipe, fjala "doganë" duket se është huazuar nga italishtja "la dogana". Në gjuhën angleze "dogana" përkthehet "customs" dhe artikullohet "castem". Ndoshta kjo fjalë rrjedh nga shprehja "customary payments" (pagesa të zakonshme), së cilës i referohet edhe Adam Smithi tek vepra e tij "Pasuria e kombeve".

⁴ M. Kuder "Sigarette, orologi e caffè: le esportazioni di contrabbando dalla Svizzera all'Italia dal 1945 al 1970",

gjithashtu edhe me mallra të ndaluar, si armatime, materiale ushtarake, mbeturina industriale të dëmshme për ambientin rrethues, materiale helmuese e radioaktive, narkotikë të llojeve e formave të ndryshme, shuma të konsiderueshme parash të *pista - Black money*. Ndërkohë që “pirateria dhe trafikimi i mallrave të falsifikuara janë në lulëzim të plotë”. Të gjitha këto të marra së bashku, jo vetëm që shkelin normalitetin e veprimtarisë ekonomike të vendit me jashtë, por i sjellin absolutisht një dëm të pallogaritshëm sigurisë kombëtare, ekonomisë, si dhe mbrojtjes së shëndetit të popullsisë, të kafshëve, të bimëve dhe të ekosistemit në tërësi.

Aktualisht organet doganore dhe ato ligjzbatuese nuk kanë të bëjnë me elementë të veçantë kriminalë, por me struktura të mirë organizuara, që veprojnë në degë të shumta të biznesit kriminal. Këto grupe kriminale, nëpërmjet importimit, eksportimit, tranzitimit të mallrave, por edhe duke shfrytëzuar lehtësitë në hyrjen e mallrave në territorin doganor dhe vendosjen e tyre nën procedura të veçanta doganore, kontrabandojnë mallra edhe nga territori doganor, duke iu shmangur detyrimeve të importit apo duke përfituar padrejtësisht rimbursime të taksave nëpërmjet eksporteve fiktive.⁵

4. Aspekte të përgjithshme të së drejtës penale doganore

Shikuar në prizmin teorik lidhur me veprat penale të kontrabandës mund t'i klasifikojmë mendimet apo pikëpamjet e poshtëshënuara si çështje për objekt studimi:

➤ Krimi i kontrabandës është një vepër penale kryesisht formale, megjithëse ka raste që kërkon jo vetëm shmangien nga kontrolli doganor, por edhe shmangien nga detyrimet doganore.

➤ Kalimi apo zhvendosja e mjeteve nëpërmjet kufirit doganor, duke përdorur dokumente identifikimi false, apo të shoqëruara me mosdeklarim ose deklarim të pasaktë, duhet konsideruar kryesisht si kontrabandë pa tërësinë e normave të shmangies nga pagesat doganore.

➤ A është kontrabanda, në raport me shmangien, normë speciale, ndërsa shmangia është normë e përgjithshme.

➤ Kontrabanda nëpërmjet kalimit nga territori i Republikës së Maqedonisë së Veriut, ka si qëllim të vetëm përfitime kriminale

⁵ Konventa Ndërkombëtare: “Për harmonizimin e rregullave për kontrollin kufitar të mallrave”. Konventa e Nairobi, 1997.

ekonomike, apo qëllime dhe interesa të tjera që mund të mos kenë lidhje me përfitime ekonomike.

Ku duhet të përfshihen krimet në fushën doganore: në të drejtën penale doganore apo në të drejtën penale të përgjithshme. Pamjaftueshmëria e një qasjeje të njëjtë për çështjet e mësipërme, si në teori, ashtu edhe në praktikë, krijon vështirësi në kualifikimin e veprës penale të kontrabandës, madje shpeshherë dhe të padrejtë. Në të njëjtën kohë, kualifikimi i drejtë i krimeve ka njëherazi rëndësi të madhe për veprimtarinë praktike të hetuesve, punonjësve të hetimit paraprak, si dhe gjykatës, për goditjen e veprave penale të kontrabandës me efikasitetin e ligjit dhe kushtetutshmërisë nacionale.

5. Problemi i harmonizimit të së drejtës penale doganore

Parë në këtë prizëm, mund të vlerësojmë, jo për nga rëndësia e këtij studimi, se duhet të pranojmë se problemi i harmonizimit të së drejtës penale doganore me atë të vendeve të BE-së nuk është aq i thjeshtë, sa ç'është harmonizimi i Kodit Doganor me atë të BE-së për arsye se, në stadin e tanishëm të arritur nga BE-ja në fushën doganore, e drejta penale doganore shfaqet vetëm si një "ishull kombëtar i pavarur". Në asnjë fushë tjetër të së drejtës doganore, nuk është shfaqur një rezistencë kaq domethënëse për harmonizimin, sa ajo e shfaqur për litigacionet doganore. Deri më sot, tentativat e Komisionit, për të marrë nga shtetet anëtare një vizion konkret rreth sanksioneve doganore, kanë dështuar. Mirëpo, nga pikëpamja racionale, asgjë nuk është më alogjike, sesa situata aktuale. Atëherë, kur Kodi Doganor Komunitar dhe Kodi ynë, që pritet të hyjë së shpejti në fuqi, u imponon operatorëve ekonomikë detyrime të njëjta, cilido qoftë vendi ku ata kryejnë operacione doganore, shkelja e këtyre detyrimeve do të trajtohet nga çdo shtet sipas rregullave të tyre të brendshme, si ato në themel dhe në procedure.⁶

6. Llojet e krimeve në fushën doganore

Disa probleme lidhur me klasifikimin e kontrabandës si kalim në dhe nga kufiri shtetëror dhe krimet e kontrabandës që shmangen nga pagesat doganore. Ndryshimet midis kontrabandës nëpërmjet kalimit,

⁶ M. Kuder "Sigarette, orologi e caffè: le esportazioni di contrabbando dalla Svizzera all'Italia dal 1945 al 1970",

zhvendosjes së mallrave në dhe nga kufiri shtetëror nga kontrabanda nëpërmjet shmangies nga pagesat doganore. Figurat e veçanta të krimit doganor. Kontrabandë me mallrat e ndaluara janë: Objekti i drejtpërdrejtë, ana objektive, ana subjektive, kontrabanda me mallrat e licencuara, mosdeklarimi në kufi i të hollave dhe sendeve me vlerë, kontrabanda e vlerave kulturore, kontrabanda e mallrave duke përfshirë dhe ato që paguhen me akcizë, kontrabanda nga punonjës që lidhen me veprimtari-në doganore, kontrabanda me mallra me regjim të ndërmjetëm, objekti i krimit, ana objektive, subjekti i veprës penale, tregtimi, tjetërsimi dhe transporti i mallrave që janë kontrabandë dhe çdo ndihmë që i jepet personit që merret me këtë veprimtari.

Shërbimi doganor është një autoritet i shtetit, që ka për detyrë mbledhjen e detyrimeve të importit, si dhe kontrollin e mjeteve dhe mallrave që hyjnë-dalin në dhe nga territori doganor i atij vendi. Ai ka lindur dhe është zhvilluar së bashku me shtetin. Madje, nuk mund të konsiderohet aspak gabim nëse mendohet se dogana ka lindur së bashku me tregtinë. Nga ana tjetër, bashkë me doganën dhe kërkesën për vjelje të detyrimeve doganore, duhet të ketë lindur tendenca për të mos paguar detyrimet e caktuara, që në ditët e sotme e quajmë kontrabandë tregtare. Për të parandaluar dhe luftuar krimin e kontrabandës është dashur hartimi i një pakete normash juridike, në të cilat parashikohen figurat konkrete të veprave penale të kontrabandës. Me kalimin e kohës historia ka bërë të vetën. Roli i shërbimit të doganave ka ndryshuar në mënyrë të dukshme, si rezultat i dyfishtë i evolucionarizimit, duke përfshirë rritjen e globalizimit të tregtisë dhe faktorëve të ndryshëm, si sulmet terroriste, trafiku i paligjshëm, krimi i organizuar.

7. Në bazë të doktrinave ekonomike dhe vokacionit kryesor

Në bazë të doktrinave ekonomike, dikur, e drejta doganore kishte për vokacion kryesor mbrojtjen e shtetit kundër konkurrencës së produkteve të huaja, veprim që realizohej nëpërmjet një arsenalit të për-shtatshëm detyrimesh doganore, ndalimesh, kufizimesh, kuotave, etj. Zhvillimi dhe shumëfishimi i tregtisë ndërkombëtare sollën *dënimin* e proteksionizmit, të paktën ai që ushtrohej në format më të dukshme, GATT-i, sot OBT-ja, simbolizojnë vullnetin e shumë prej shteteve, për të hequr barrierat për shkëmbimet ndërkombëtare. Nëse do ta lexonim germë për germë ideologjinë liberale, atëherë, si rrjedhojë, zhdukja e doganierëve do të kishte përfunduar me kohë, çka tregon se ekzistojnë

një sërë faktorësh ekonomikë, të cilët mund të përcaktojnë politikat kriminale. Mirëpo, ndërkohë na duhet të sqarojmë, se edhe në proceset integrale, elementë të veçantë të proteksionizmit do të vazhdojnë të ruhen, pasi shtetet nuk i pengon asgjë, përfshi edhe Maqedoninë e Veriut, madje edhe vetë BE-në, që të mbrohen dhe duhet të mbrohen. GATT-i nuk e ka ndaluar përdorimin e detyrimeve apo taksave doganore, nga momenti kur ai konsideron se ato janë të arsyeshme edhe jodiskriminuese në mbrojtje të *Konkurrueshmërisë*.⁷

8. Detyra të rëndësishme në luftën kundër trafikut

Në këtë kuadër, shërbimit doganor i janë ngarkuar me ligj detyra të rëndësishme në luftën kundër trafikut, jo vetëm të mallrave të konsumit, detyrë kjo tradicionale, por edhe në fushën e lëndëve narkotike, të cigareve, të armëve, mallrave me karakter të dyfishtë, në luftën kundër pastrimit të parave, si dhe në sigurinë e porteve, aeroportëve, stacioneve të trenit dhe, në tërësi, të sigurisë kombëtare. Në këtë këndvështrim, vullneti politik, për t'i siguruar administratës së doganës mjete veprimi të jashtëzakonshme në planin juridik, domethënë kompetenca të rëndësishme për të vepruar ndaj personave dhe mallrave që u nënshtrohen kontrolleve, ashtu sikurse dhe kompetencat që mbart për të dënuar mashtruesit e kontrabandistët, në kuadër të një procedure represive specifike dhe veçanërisht efikase, rezulton që e drejta penale doganore në fushën e goditjeve të shkeljeve doganore, të jetë një e drejtë shumë e veçantë nga e drejta penale e përgjithshme.

Me interes teorik dhe praktik është gjithashtu edhe studimi i mekanizmave të ndjekjes dhe të sanksioneve në krimet e fushës doganore, në mënyrë që të kuptojmë veçoritë e tyre, të identifikojmë karakterin, si dhe perspektivat. Mbetet të perceptojmë më mirë ndryshimet e procedimit për krimet në fushën doganore me ato të fushave të tjera. Për të kuptuar mirë veçantinë e mekanizmave të ndjekjes penale dhe të sanksioneve në të drejtën doganore, është e nevojshme të rikujtojmë mutacionet historike, të cilat i kanë dhënë doganës, për një kohë të gjatë, kompetenca të jashtëzakonshme, në mënyrë që të sigurohej efikasiteti dhe shpejtësia e dhënies së dënimeve për veprat doganore. Gjithashtu, na duhet të kuptojmë se çfarë i ka shtyrë ligjvënësit në vendet komunitare që t'i japin kësaj administrate gjithë këtë pushtet të

⁷ Bouloc Bernard, "Kompetencat e punonjësve doganorë" Revista e Shkencore faq. 143 Krimi- 1996, faq. 143

jashtëzakonshëm. E cilësuar si policia e marrëdhënieve komerciale me jashtë, roje e financave, imazhi i saj duhet të pasqyrojë mbrojtjen e interesave të shtetit. Kjo administratë ka një arsenal juridik të përshtatur, ndryshe nga e drejta e përgjithshme, por që kërkon njëkohësisht përshtatje me ndryshimet që kërkon koha. Historia e veçantë e doganës dhe evoluimi i shpeshhtë i kompetencave të saj, për një pjesë të madhe tregojnë partikularitete të së drejtës doganore në aspekte penale.

Ndryshe nga ç'mund të vërejmë në shumicën e administratave të tjera dhe ndryshe nga ç'ndodh me të drejtën fiskale të përgjithshme, e drejta doganore nuk bën dallim midis situatave të ndryshme: gabimi i kryer nga një operator ekonomik, sado i vogël qoftë, përbën një vepër, edhe pse ky gabim mund të jetë bërë në mënyrë të pavullnetshme ose pa dashakeqësi. Në këtë mënyrë, në thelb, e drejta doganore bashkohet me fushën penale. Ndërkohë që ligjvënësi nuk bën dallimin midis kompetencave doganore: "Të gjitha kanë për synim kërkimin dhe zbulimin e shkeljes, *mashtrimin* doganor". Mes të gjitha këtyre kompetencave që gëzon administrata e doganës, disa prej tyre u kufizuan, për rastet kur ato preknin liritë themelore.

9. Misioni i mbikëqyrjes dhe ai i kontrollit të shërbimit doganor

Misioni i mbikëqyrjes dhe ai i kontrollit të shërbimit doganor shkon edhe më tej sesa perceptimi i detyrimeve doganore dhe kontrolli i mallrave, ç'ka sjellë zgjerim të kompetencave doganore në mënyrë të ndjeshme. Këto ndryshime çuan në situata të tilla, që në territorin doganor të ndodhen jo vetëm mallra, të cilat sipas legjislacionit doganor mund të kishin statute të ndryshme, por edhe zhvendosje të aktiviteteve të kontrollit dhe përgjimit doganor, që për shumicën e rasteve kryhet në posteriori dhe në vendet e prodhimit, stokimit, komercializimit në terriore doganore të vendeve të tjera. Në këtë mënyrë, u zhvilluan edhe metoda të reja pune, të cilat luhateshin nga kontrollet e përgjithshme, deri te kërkimi për vepra doganore flagrante ose hetime të detajuara, në mënyrë që të zbuloheshin trafiket e ndryshme. Tërësia e këtyre hetimeve dhe kontrolleve zhvillohen në bazë të të njëjtit kod.⁸ Në këto rrethana lind pyetja: a duhet t'i tërheqim nga sfera penale disa nga procedurat doganore? Mendoj se në këtë drejtim duhet të synojë si administrata doganore, ashtu edhe ligjvënësi në mënyrë që shërbimi

⁸ Bouloc Bernard, "Kompetencat e punonjësve doganor". Revista e Shkencore faq. 143 Krimi- 1996, faq. 143

doganor t'i përgjigjet sfidave të kohës, të cilat janë shumë herë më të mëdha se më parë. Nga pikëpamja tregtare, kontrabanda është një formë e tregtisë ndërkufitare që ndalohet nga ligjet e vendosura nga shteti, por jo nga e drejta natyrale. Ajo nënkupton transportin e paligjshëm të mallrave përtej kufijve, me qëllim që të shmangen detyrimet doganore dhe tatimore mbi këto mallra. Duke shmangur kontrollin e nëpunësit të *doganës* ose duke mos i deklaruar mallrat që i nënshtrohen taksimeve apo detyrimeve, kontrabandistët tejkalojnë barriera të krijuara për arsye tatimore apo politika ekonomike, duke shfrytëzuar kështu në favor të tij, dallimet në çmimin natyral apo artificial, ndërmjet hapësirave të ndryshme ekonomike.

Por, meqenëse në teorinë e të drejtës penale dhe legjislacionin doganor të vendeve të BE-së, një nga çështjet e ndërlikuara në praktikën e zbatueshmërisë ligjore, në sferën e krimeve doganore, aktualisht mbetet raporti apo korrelacioni ndërmjet konstruksionit të normave juridike të së drejtës penale të vendeve anëtare dhe sfidat me të cilat po përballen institucionet doganore me krimin e organizuar dhe veprat penale që janë në rritje të vazhdueshme për nga veprimi dhe metodat e sofistifikuara që po praktikojnë autorët apo kryerësit e këtyre veprave penale doganore.⁹

Conclusion

As a conclusion, we can conclude that the theme of the working paper is titled: "Criminal offenses in the customs field in the Republic of North Macedonia" as a primary purpose, were the crimes in the customs field that are distinguished by a number of special legal-criminal features, as well as from the specifics of these acts, which more and more are threatening not only the country's financial interests as part of the State Budget but also affects the national security and the protection of the lives of humans, animals, the ecosystem as well as the archeological, spiritual and artistic assets, also the difficulties to understand because of the sophisticated ways of cheating and contrabanding which are used to carry them out.

Some problems related to contraband classification, as transit to and from the state border and contrabanding crimes that are evaded

---

⁹ Bouloc Bernard, "Kompetencat e punonjësve doganor". Revista e Shkencore faq. 143 Krimi- 1996, faq. 143

from the customs duties. We have addressed issues that have to do with the classification of the criminal offense of contrabanding, as transit to and from the state border and the contrabanding crime as deviation from customs duties. It is necessary to clarify and understand the criminal offenses of contrabanding, the strengtheness of the mission and competencies of the customs service for the search and disclosure of customs offenses, as well as to prosecute and sanction them.

Customs Criminal Law as a whole and the provisions of crime in the customs field in particular have evolved towards the delineation of the differences they have with criminal offenses in other fields but also with their character in close connection with fiscal issues. Customs Criminal Law is original in the powers of finding, special in criminal prosecution mechanisms and specific in its sanctions. Crimes in the customs field are becoming more and more judicial, even are being constitutionalized, both in European and national jurisdictions.

The special prerogatives that customs have had are evolving, however, are consistent in areas where history has made itself. The prosecution body, the courts, the customs authorities, as well as the researchers of this field, should keep in mind these evolution of the time in order to successfully develop the theory and practice of combating crime in the customs field.

Recensentë:

Prof. dr. Bashkim Selmani

Prof. dr. Qebir Avziu

LITERATURA E PËRGJITHSHME

1. Bashkim Dr. Selmani “Krimi i organizuar dhe terrorizmi ndërkombëtar” - Universiteti I parë privat “Fon”-Shkup 2009.
2. Berr Claude - Jean, TREMEAU Henri, “E drejta doganore komunitare dhe kombëtare”, Edicioni i 7-të, Editori Economica, Paris - 2006 28.
3. Sokol Sadushi “E Drejta Administrative”, botim i vitit 2005.
4. Shefqet Muci. “E drejta penale, pjesa e përgjithshme”, botim i shtëpisë botuese Dudaj – 2007.
5. Ismet Elezi “E Drejta Penale”, pjesa e posaçme viti 2009.
6. Ermir Dobiani, “Kundërvatjet administrative ne Shqipëri”. Tirane 1998.

7. Sherif Bundo “Bazat e Finances”, viti 2010.
8. I. Elezi, Pr.Dr. S. Kacupi; Prof.as. Dr. M. Haxhia “Komentari i Kodit Penal” – 2012.
9. Ismet Elezi “Komentari i Kodit Penal të Republikës së Shqipërisë”, Tiranë 2009
10. Arben Rakipi “Korrupsioni dhe evazioni fiskal” – 2010.
11. Dhimitër Lala “Koment mbi Kodin e Procedurës Penale” – 2010.
12. Av. Ersi Bozheku & Prof.Dr. Ismet Elezi, “Përgjegjësia penale e personave juridik”, Botim Toena, 2012.
13. Gentian Trenova “Interpretime Gjyqësore të K.Pr. Penale” – 2008.
14. Sh. Shabani, Dr. Alket Hyseni “Ligji doganor dhe Praktik Gjyqësore”. Botim i Shtëpisë botuese “Dita 2000” – 2007.
15. Krime në Fushën e Doganave. Aspekte të Veprës Penale e Kontrabandës Alket Hyseni & Prof.dr. Shamet Shabani, 2014
16. J. Janao “Historia e Doganave” – 2002.
17. Teki Selenica “Shqipëria në vitet 1927” – 1928.
18. Henerik Ligori: “Manual i Procedurës Penale për Policinë Gjyqësore”, botim i Shtypshkronjës “KOTTI”, viti 1999
19. “Lehtësimi i Procedurave Doganore ...”. (ACIT, 2004.)
20. “Explanatory Notes to the Harmonized Commodity Description and Coding System”, Botim i OBT.
21. “Statuti di Scutari della prima meta del secolo XIV con le addizioni fino al 1469”
22. Të Drejtat e Pronësisë Intelektuale, Strategjia e Mbrojtjes së Pronësisë Intelektuale nga Administrata Doganore”. Botim i Drejtorisë së Përgjithshme të Doganave, 2013
23. Masat për të përmirësuar eficientësinë në pikat e kalimit kufitar”. Botim i Euro Customs Secretariat, si dhe “Importing into the United States”.1991

Konventa

✚ Konventa e Kiotos, World Customs Organization 2002, Kyoto 2000, The International Convention on the Simplification and Harmonization of Customs procedures.

✚ Konventa për “Sistemin e harmonizuar të kodifikimit dhe përshkrimin të mallrave”,

- ✚ Konventa për “Krijimin e Këshillit të Kooperimit Doganor” (Organizata Boterore e Doganave, Viti 1952).
- ✚ Konventa Ndërkombëtare Johannesburgut për “Asistencë të ndërsjellë administrative për parandalimin, hetimin dhe goditjen e shkeljeve doganore”, Johannesburg 1950.
- ✚ Konventa TIR, “Transport International Routier”, e OKB-së, 1975.
- ✚ Konventa e Nairobit për “Harmonizimin e rregullave për kontrollin kufitar të mallrave”, Nairobi, 1997.
- ✚ Konventa për “Sistemin e harmonizuar të kodifikimit dhe përshkrimit të mallrave”.
- ✚ Konventa e Vienës për “Marrëdhëniet diplomatike”, dhe për “Marrëdhëniet konsullore”.
- ✚ Konventa për “Ndalimin e zhvillimin, prodhimin, stokimin e armëve kimike dhe shkatërrimin e tyre”.
- ✚ Konventa për “Kontratën e transportit rrugor ndërkombëtar të mallrave, CMR”.